

Vjatšeslav Abukajev-Emgak

Vjatšeslav Abukajev-Emgak syntyi vuonna 1959 Baškortostanissa, Toktarin kylässä ja kuoli Marin tasavallassa vuonna 2008. Jo koulupoikana hän kirjoitti runoja ja novelleja marinkieliseen nuortenlehteen nimeltä ”Jamde lij!”. Hän opiskeli Marin yliopistossa Joškar-Olassa marin kieltä, venäjää ja historiaa ja valmistui filologian maisteriksi 1980. Abukajev-Emgak on toiminut marinkielisen ”Jamde lij! nuortenlehteen ja Ontšyko” kirjallisuuslehden toimittajana, Marin Kirjailijaliiton virkailijana sekä Marin Kansallisteatterin dramaturgina. Hän on julkaissut mariksi toistakymmentä teosta: runoja, näytelmiä, novellikokoelmia ja romaaneja sekä kääntänyt mariksi Venäjän ja maailmankirjallisuuden klassikoita.

Abukajev-Emgakin teoksia on käännetty venäjäksi ja useille Venäjän vähemmistökielille. Hän on saanut Marin tasavallan kirjallisuuspalkinnon ja Marin tasavallan taitelijan sekä kansalliskirjailijan arvonimen.

Valkoinen aurinko

Tarina marin kansan muinaisajoilta

Kuusenoksilla katettu havumaja tuntui räjähtävän.

- Se syntyi! Se syntyi!

Lapsen huuto ja Ošketšan¹⁾ itku sulautuivat toisiinsa, kiirien kaikuna metsän korvessa. Äänet saivat Tylzašin hengähtämään syvään. Tuntui kuin hän itse eikä hänen vaimonsa olisi synnyttänyt lapsen!

Suuren perheen jäsenet istuivat maassa valtavankokoisen kuusen juurella, seitsemän - kahdeksan askelen päässä havumajasta. Aikuiset huokasivat helpotuksesta, lapset katselivat ympärilleen silmät selällään, käsittämättä mitä oli tapahtunut.

Kuullessaan vaimon huudon ja vastasyntyneen itkun Tylzaš kavahti seisomaan. Äiti katsoi häntä paheksuen.

- Istu! äiti kivahti vihaisesti. – Minä menen katsomaan.

Tylzašin kärsimättömyys kasvoi. Vielä äsken hän oli ollut melkeinpä rauhallinen, mutta lapsen sydäntä raastava huuto teki hänet levottomaksi. Hän tarttui kuiviin kuusenoksiin ja räsäytti ne poikki käsissään. Nuorta isää jännitti. Hän halusi saada tietää, kumpi oli syntynyt – poika vai tyttö.

Havumajassa oli nyt neljä henkeä: Ošketšan mummo, joka oli avustanut synnytyksessä, Ošketša joka synnytti Tylzašille esikoisen metsän korvessa, Tylzašin äiti, joka oli juuri astunut havumajaan ottamaan selvää asiasta, ja uusi ihminen, joka aivan äskettäin oli tullut tähän maailmaan.

- Jos lapsi on poika – se on onneksi, jos tytär – se on iloksi! Tylzaš oli virkkanut sanomatta, kumpaa toivoi. Ošketša oli vain hymyillyt miehelleen.

Ošketša oli vasta puoli vuotta sitten kertonut miehelleen odottavansa lasta. Tylzaš ei ollut voinut kuvitellakaan, että hänen esikoisensa syntyisi muualla kuin hänen vanhempiansa talossa savusaunassa, jossa marilaiset naiset tavallisesti synnyttivät. Hän ei ollut osanut ajatellakaan, että lapsi syntyisi vihreässä korpimetsässä, matkalla kohti tuntematonta.

- Kirotot! Tylzašin veri kuohui vihasta, kun hän muisteli viime kuukausien tapahtumia. – Mitä ne olivatkaan tehneet? Olihan sanottu, ettei tsaari livana käskenyt väkisin kastaa ketään... Kenen syy tämä saattoi olla? Millä tavoin meidän uhrilehtomme ovat häirineet teitä...?

Näin ajatellessaan Tylzašin mieleen muistui aina kotiseutu. Elkenerjoki ei ollut

1) Ošketša (marilainen naisennimi) = Valkoinen aurinko

suuri, mutta se oli puhdas ja kalaisa, ja sen varsilla oli paljon lintuja ja eläimiä. Joen molemmin puolin oli taloja. Ei tarvinnut käydä kaukana kalassa tai metsällä. Kylä oli etäällä valtavyylistä, etteivät muukalaiset läytyisi sinne tietä. Mutta löysivät ne sittenkin ja tulivat kylään. Alussa niitä oli vain kaksitoista - viisitoista. Ne saapuivat kylään, katselivat, juttelivat tulkkinsa välityksellä ja lähtivät sitten tiehensä. Kylän väki huolestui. Sitten tuli viesti, että kohta ne tulevat sotilaiden kanssa ja kastavat kyläläiset väkisin. Sanottiin, että lapset kastetaan isossa tynnyrissä, aikuiset pakotetaan pesemään kasvonsa tämän tynnyrin vedellä, sitten jokaisen kaulaan ripustetaan risti ja kaikille annetaan venäläinen nimi. Vastaanhangoitteijat upotetaan jokeen ja väitetään, että he sillä tavoin omaksuvat uuden uskon. Kerrottiin, että muissa kylissä oli tehty juuri näin.

Tylzašin isoisä Ormak ei suostunut tekemään syntiä Suuren valkoisen jumalan edessä. Hän puhui Ošketšan isän ja poikensa Eltymyrin, Tylzašin isän kanssa, ja he päättivät yksimielisesti, että lähtisivät pois ennen kirkonmiesten tuloa. He arvelivat, että idän suunnalla metsä olisi taajempi ja vapaita maita olisi paljon. Siellä ei tarvitsisi maksaa veroja. Viime aikoina monet marilaiset tšimari-uskovat 1) olivat jättäneet kotiseutunsa ja muuttaneet sinne perheineen kyläkunnittain .

Mutta kylän kaikki asukkaat eivät suostuneet siihen. Jotkut sanoivat, että pitää ainakin toistaiseksi jäädä paikoilleen - että on viisainta katsoa. Myöhemminkin voi lähteä, jos on pakko. Mutta Ormakin suvun tavoin useimmat päättivät, etteivät jäisi kutsumattominen vieraiden armoille vaan lähtisivät ajoissa pois. Matkalle lähti yleensä neljä - viisi perhettä yhdessä. He valjastivat hevosensa, kuormasivat välttämättömät kotitaloustarvikkeet, vaateet ja ruokaa, sitoivat karjan rattaiden perään ja lähtivät liikkeelle. Ormak kokosi yhteen kaksi perhettä – oman sukunsa ja Ošketša- miniän suvun. Yhteensä kahdeksantoista henkeä. He olivat jo neljättä viikkoa vaeltaneet synkässä metsässä. Sukuun oli tullut yksi ihminen lisää – Tylzašin ja Ošketšan lapsi oli syntynyt matkalla.

- Kumpi, kumpi se on? nuori isä arvaili levottomana kuusen alla. - Poika vai tyttö? Onni vai ilo? Mitä ne oikein kuhnivat siellä? Miksi ne eivät rauhoita lasta? Miksi lapsi itkee niin surkeasti?

Aika kului tuskastuttavan hitaasti. Lapsen itku ja huuto kiirivät kaikuna kauaksi korpeen. Vihdoin Ošketšan mummo, *sarpaani* 2) päässään, työntyi ulos havumajasta, josta oli tullut savusauna. Pian Tylzaš saisi tietää, oliko se poika vai tyttö.

Äkkiä vasemmalta kuului rahinaa ja oksan risahdus. Tylzaš kääntyi siihen suuntaan: Ošketšan isovelji Jamet juoksi hengästyneenä metsästä.

- Rosvoja! hän sanoi läähättäen ja kaatui mutta nousi nopeasti jaloilleen. - Rosvoja! Kummankin suvun aikuiset ja lapset hypähtivät seisomaan.

- Missä? Tylzaš kysyi.

- Parin virstan päässä. Ne ovat tulossa tännepäin. Kaikilla on kivääri. Ne tappavat meidät. Kuka huutaa niin kovaa?... Kuka täällä huutaa niin kovaa. Se kuuluu kauaksi.

Änkyttäen Jamet kysyi:

- Onko hän jo synnyttänyt?

- Kerätään tavarat ja lähdetään! Tylzaš käski vanhimpana. - Isä, kerätkää tavarat. Jamet, entä Sakti, missä hän on?

- Hän jäi sinne. Pitämään silmällä rosvoja. Hän tulee pian. On ihan turha käydä taisteluun. Niitä on kymmenen.

Kaikki lähtivät liikkeelle. Tylzaš unohti kysyä, oliko syntynyt tyttö vai poika. Jametille hän sanoi:

- Kulkekaa suoraan tätä rotkoa pitkin. Parin virstan päästä alkaa suo. Kävin siellä metsästävässä eilen. Suo ei ole syvä, se upottaa mutta pohja on kova. Menkää rohkeasti. Siellä on metsäsaarekkeita. Piiloutukaa niihin.

1) tšimari = marilainen luontousko

2) sarpaani = marilainen naisenpäähine

Tylzaš otti jousen ja nuolet kiirehtien sinne, mistä Jamet juuri äsken oli tullut.

- Lähdén sinun mukaasi, Tylzaš!
- Ei! Sinä saatat ihmiset suolle!

Hän lähti juoksemaan metsän suuntaan mutta pysähtyi äkkiä:

- Rauhoittakaa lapsi! Hiiskahdustakaan ei saa kuulua!

Tylzaš pujahti näätänä metsään. Kohta kaikki oli jäänyt taakse, vain lapsen itku seurasi häntä kuin uiden hänen perässään. Itku kantautui metsän lävitse ja kaikui hänen korvissaan. Välillä se häipyi ja alkoi sitten uudestaan. Tylzaš juoksi kovaa toivoen vain, että lapsen itku lakkaisi. Jos rosvoit kuulisivat sen, koko perhe olisi hukassa. He eivät olleet vain kuulleet rosvoista, he olivat myös nähneet niiden tekemien hirmutöiden jälkiä. Sotaretkillään Kazanin kaanikuntaa vastaan ne olivat aikanaan kulkeneet Volgajokea pitkin. Tšuvassit, mordvalaiset ja marilaiset olivat kaanin puolella, taistellen valloittajia vastaan. Moni vihollinen hukkui silloin veneineen Volgan vesiin, monet kaatuivat Tylzašin ja Ošketšan isoisien nuolten lävistäminä. Volgan varren kansat puolustivat vapauttaan ja tekivät kovaa vastarintaa. Häviön jälkeen osa vihollisen sotureista ei halunnut palata Moskovaan, jossa heidät olisi teloitettu. Niinpä he rakensivat korpeen pieniä kyliä ja jäivät niihin asumaan. Oikeita rosvoja oli liikkunut näillä tienoin ammoisista ajoista saakka, mutta nämä eivät olleet oikeita. Suurin osa oli karkureita ja vapaita kasakkeja, jotka eivät tahtoneet palvella tsaaria mutta eivät myöskään päällikköään Jermakia. Vanhan ajan rosvoihin verrattuina nämä olivat valerosvoja. Ne hyökkäsivät aika ajoin marilaiskyliin, tappoivat miehet sekä nuoret pojat ja veivät naiset ja tytöt vaimoikseen. Ne ryöstivät kaiken. Nyt ne varmaan tiesivät, että haluamatta kääntyä kristinuskoon marilaiset luontouskovaiset muuttivat perheineen itään. Niitä kiinnosti ihmisten metsästäys. Viikkoa aikaisemmin Tylzašin perhekunta oli tömännyt kauheaan näkyyn: kaksi nuorta miestä oli hirtetty paksuun tammenoksaan, kolmen vanhan miehen ruumiit lojuivat puukotettuina maassa. Siellä oli myös viiden vauvan ja neljän vanhan naisen ruumiit. Nuoret naiset, tytöt ja ryöstämänsä karjan rosvoit olivat nähtävästi vieneet muassaan...

Sama kohtalo uhkasi nyt Tylzašia ja Tylzašin sukua. Jossain lähetyvillä Tylzašin naimaton vanhempi veli Sakti, kaksikymmenvuotias, piti silmällä rosvojen liikkeitä. Saktin oikea silmä oli sokea, siitä huolimatta hän ampui jousella varsin tarkasti. Oli kuitenkin turha yrittää vastustaa kymmenpäistä pyssymiesten joukkiota. Jos rosvoit pääsisivät heidän jäljilleen, heidän olisi pakko varovasti peräännyä ja johdattaa viholliset etäälle suosta, jolla perheet piileksivät.

Tylzaš juoksi niin lujaa kuin jaksoi. Pysähdyttyään hän ei enää kuullut lapsen itkuja. Joko hän jo oli kyllin etäällä tai perhe oli saanut lapsen rauhoittumaan. "Jumalan kiitos", Tylzaš ajatteli. - "Löysi varmaan äitinsä rinnan. Kunpa he nyt pääsisivät nopeasti suolle. Jamet on taitava poika. Hän tuntee korven hyvin. Hän löytää kyllä suojapaikan ja piilottaa perheen. Voi, unohdin sanoa, että hevoksetkin täytyy piilottaa... Kaipa ne arvaavat..."

Tylzašin mieleen muistui rampa isä, viisas mies. Isä kyllä osaisi ohjata hevokset turvaan, oli korpi kuinka synkkä tahansa. Armas-niminen tamma oli kiltti, se ei pettäisi isäntäänsä. Jätti sen minne tahansa, aina se odotti isäntäänsä.

"Vastasyntynyt poika on viisas, kuuli isänsä pyynnön ja lakkasi itkemästä", Tylzaš ajatteli arvellen, että poikalapsi todellakin oli nukahtanut Ošketšan syliin. "Älä itke, poikaseni. Saat itkeä aivan tarpeeksi, kunhan rosvoit ovat lähteneet", Tylzaš mumisi kuin rukoillen Suurta valkoista jumalaa.

Tylzaš arveli kulkeneensa noin virstan verran. Saktin pitäisi olla jossain lähetyvillä. Täytyi tarkistaa.

- Kukkuu! Kukkuu! "käki" kukahti kahdesti.
- Kukkuu! Tylzaš vastasi kerran.

Kaikki piti paikkansa. Rotkon reunassa suuri honka, hongan ympärillä nuoria puita. Tuolla Saktin täytyi olla.

Metsä oli tuuhea ja synkkä. Vaikka sää oli aurinkoinen, valonsäteet tuskin pääsivät

oksien lomitse maahan. Maa oli heinän, pensaiden ja saniaisten peitossa. Niinpä Tylzaš ei pelännyt, että hänet huomattaisiin vaan lähti juoksemaan suuntaan, josta "kukunta" oli kuulunut.

- Painu kyykkyy! Tylzaš kuuli Saktin äänen aivan läheltään ja huomasi hänet.
- Miltä tilanne näyttää? Tylzaš kysyi.
- Rosvot kulkevat melko läheltä meidän reittiämme. Nyt ne ovat pysähtyneet

syömään, Sakti selosti.

- Miten etäällä ne ovat?
- Ainakaan ei kuulu ääniä. Kuinka kotiväki voi?
- Ošketša on synnyttänyt.
- Pojanko? Sakti ilahtui.
- Pojan...luultavasti..., Tylzaš virkkoi. - Tai tyttären...
- Pojan vai tytönkö?
- Todennäköisesti pojan... Äänestä päätellen se on poika.

Tylzaš katui ettei jäänyt hetkeksi kysymään, kumpi vastasyntynyt oli.

- Jamet juoksi tuulena paikalle, niin etten ehtinyt kysellä paljon mitään. Tuli kiire sinun luoksesi.

- Voi sinua! Sakti moitiskeli veljeään, vaikka hyvin tunsikin hänen luonteensa. - No, se saadaan tietää myöhemminkin.

- Mitä nyt tehdään? Tylzaš kysyi viitaten suuntaan, johon veli oli osoittanut.

- En tiedä. Tekisi kovasti mieli tappaa edes pari rosvoa. Kunpa meillä olisi edes yksi pyssy...

Saktin terve silmä säteili innosta.

- Älä ole hölmö, Tylzaš sanoi. - Yhden pyssyn me voisimme saada, mutta mitä siitä seuraisi? Emmehän me ole täällä yksin. Meidät kaikki voidaan tuhota. Pyydä jumalalta mieluummin, että ne pirut painuisivat tiehensä.

- Niinpä niin, isovelji kuiskasi. - Kahdella jousella ei voi taistella kivääriä vastaan. Jossain lähellä risahti oksa.

- Tss! Tylzaš painoi sormen huulilleen.

Miehet jähmettyivät paikoilleen. He kurkistelivat varoen korkean ruohon ja pensaiden seasta. Tylzaš tuijotti eteensä silmää räpäyttämättä, jousi ja nuolet valmiina. Vaikka hän oli kieltänyt Saktia ryhtymästä taisteluun, hän tajusi että olisi pakko taistella, jos muuta vaihtoehtoa ei ollut, sillä heistä riippui kahden suuren perheen elämä.

Katkeavien oksien rasahtelu ja askeleet kuuluivat yhä lähempää. Tylzaš ja Sakti katsahivat toisiinsa ymmärtäen toisensa sanoita ja perääntyivät muutaman askeleen. He tunsivat metsän lapsesta saakka ja osasivat liikkua niin hiljaa, ettei hiirikään olisi kuullut heidän askeliaan.

- Ne ovat tulossa tänne, Sakti sanoi hyvin hiljaa, kun he pysähtyivät. - Mitä tehdään?

- Toistaiseksi odotetaan. Katsotaan sitten.

Askeleet lähenivät yhä. Veljekset eivät perääntyneet enää, jähmettyivät vain paikoilleen.

- Nämä tšeremissit eivät ole ihmisiä vaan piruja, kova ääni sanoi aivan heidän lähellään.

Sakti ja Tylzaš piiloutuivat pensaikkoon. Rosvoja ei vielä näkynyt.

- Varokaa tšeremissejä! toinen ääni vastasi iloisesti. - Ha-ha-ha! Ajat ovat muuttuneet. Viitisen vuotta sitten ne höyhensivät meidät pahasti! Muistatko? "Tšeremissit ovat Volgalla, varokaa!"

- Volga on nyt kaukana! Nyt tšeremissit itse pakenevat metsään! Hölmö tšeremissi pelkää ristiä!

- Risti tai piru, yksi lysti minulle! Olen kyllästynyt sotimaan tsaarin puolesta. Nyt olen oma herrani. Voin tapella tai syljeskellä tai metsästää tyttöjä aina kun tekee mieli.

Ja sitten käyn makuulle! Minusta on aivan sama, pötkikööt pakoon jos haluavat. Mutta niiden työtöt ovat kauniita. Heidän takiaan kaikki niiden miehet saa vetää hirteen!

Marilaisten näkyviin tuli kaksi muukalaista, yllään nahkakauhtanat ja moneen kertaan paikatut housut. Tylzaš pusersi jouston. Rosvot olivat noin viidentoista askeleen päässä. Kummallakin oli musta parta. Jos ne olisivat menneet ohitse puhumatta, niitä olisi voinut luulla vanhuksiksi. Mutta äänistä päätellen ne kuitenkin olivat terveitä nuoria miehiä.

- Missä ne muut kymmenen ovat? Tylzaš kysyi hiljaa. - Vai sanoitko Jametille lukumäärän niitä laskematta?

- Kyllä minä ne näin, Sakti kertoi. - Kymmenkunta niitä oli, ehkä yhdeksän tai yksitoista. Istuivat nuotion ääressä ja söivät paistettua lihaa. Ehkä ne hajaantuivat pitkin metsää. Nitistetäänkö nämä rosvot nyt, kun on mahdollisuus?

- Ole hiljaa. Ei ainakaan vielä.

- Miksi ei? "Tšeremissitytöt ovat kauniita", se sanoi... Haluatko lahjoittaa oman Ošketšasi niille?

Veljekset eivät osanneet venäjää mutta tajusivat silti, mistä oli puhuttu. Kun toinen rosvoista sanoi, että heimon kaikki miehet pitäisi vetää hirteen, Tylzaš puri huulensa verille.

- Hohoi! metsästä kantautui samankuuloinen ääni, mutta nyt huudettiin toiselta suunnalta, pitkän rotkon takaa. Huudon kaiku täytti metsän.

- Täällä ollaan! toinen partaniekka vastasi kädet torvena.

- Odottakaa nuotiolla! rotkon takaa vastattiin. - Ennen iltahämärää me tullaan takaisin!

- Hyvä!

Tuntui kuin Tylzašin sydäntä olisi viilletty puukolla. Jos rotkon toisella puolella olevat rosvot kulkisivat rotkon reunaan pitki, ne tulisivat samalle suolle, jolla Tylzašin ja Ošketšan perheet piileksivät. Tosin he olivat hiukan etäämpänä, mutta rosvot voisivat silti huomata heidät. Entä jos hevonen korskahtaisi tai lapsi alkaisi itkeä? Silloin omaiset perisi hukka.

- Ymmärsitkö? Sakti kysyi hiljaa.

- Nämä kaksi jäävät tänne, Tylzaš täsmensi. - Sehän käski odottaa "nuotiolla"...

- Puhuivat "iltahämärästä". Kai ne meinaavat maleksia iltaan asti... Noh? Sakti kysyi kärsimättömästi.

- Hyvä on, Tylzaš suostui. - Mutta minä en ole koskaan ampunut pyssyllä. Mitä me niillä tehdään?

- Minä osaan ampua, Sakti vastasi toiveikkaana.

Sakti tosiaan tunsu pyssyn, oli jopa ampunutkin. Siihen aikaan, kun hänen kummassakin silmässään vielä oli näkö, hän oli käynyt Volgan toisella rannalla nahkoja kauppaamassa. Kerran he olivat törmänneet tsaarin sotilaihin. Niitä oli seitsemän. Ne ammuttiin jousilla salamannopeasti. Sakti ui ensimmäisenä sotilaiden veneelle ja otti siitä kaksi kivääriä. He ammuskelivat rantakiviä, kunnes ruuti ja kuulat loppuivat. Sitten kiväärit upotettiin jokeen.

- Ruumiit piilotetaan, isovelji sanoi varmana, kuin rosvot jo olisivat heittäneet henkensä. - Kukaan ei löydä niitä eikä arvaa, mitä on tapahtunut.

Rosvot olivat jo hävinneet näkyvistä, mutta heidän äänensä kuului vielä. Kuului myös miten oksat rasahtelivat heidän jalkojensa alla.

Sakti otti poveltaan pienen saviastian ja avasi korkin.

- Voitele, hän sanoi ojentaen rasian veljelleen. - Varmuuden vuoksi.

Sakti oli taitava pyydystämään käärmeitä ja käsittelemään kyykäärmeen myrkkyä. Sen taidon hän oli oppinut Volgan-takaisilla kauppamatkoillaan. Sitä salaisuutta hän ei kertonut edes veljelleen. Olihan kyse hengenvaarallisesta asiasta.

He voitellivat nuolenkärjet käärmeenmyrkyllä. Sakti sulki saviastian, pani sen povelleen, ja sitten he lähtivät partaniekkojen perään. Kaukana ne eivät olleet, istuivat ison

tammen juurella juttelemassa. Metsä oli komea. Tammet ja männyt olivat ikivanhoja. Muutamat niistä olivat niin paksuja, etteivät kahden miehen käsivarret ylettyneet niiden ympäri. Tylzaš ja Sakti valitsivat yhden niistä piilopaikakseen. Sakti osoitti kädellään vasemmalle. Se tarkoitti, että vasemmalla istuva rosvo oli Tylzašin saalis. Tylzaš ymmärsi sen heti, mutta jostain syystä hänen kätensä alkoivat täristä. Vaivoin hän sai myrkkynuolen asetetuksi jouseensa. Nyt viholliset olivat enintään kymmenen metrin päässä.

Tylzaš oli taitava metsästäjä. Pieneen riistaan hän osui ensi yrityksellä. Nytkin tuntui aluksi siltä, kuin hän olisi ollut jäniksiä tai teeriä metsästävässä. Mutta kun hän jännitti jousensa, hänen otteensa yhtäkkiä petti. Sydäntä kouraisi, kun hän tajusi aikovansa ampua kaltaisensa ihmisen, vaikkakin tämä oli metsänpetoa julmempi. Tylzaš astui esiin piilopaikastaan tajuamatta itsekään, miksi teki niin. Samassa kuului vieno vihellys, toinen rosvoista heilautti kättään, avasi suunsa ja vaipui ääneti maahan. Nuoli oli osunut hänen rintaansa vasemmalle, varmaankin sydämeen. Toinen rosvo nousi seisomaan ja jähmettyi paikalleen. Luultavasti hän ymmärsi, mitä oli tapahtunut, mutta tuijotti tšeremissijousimiestä järkyttyneenä, aseeseen tarttumatta. Tšeremissikään ei jännittänyt jousta, ei ampunut vaan lähestyi miestä. Sillä hetkellä Tylzaš varmaan unohti missä oli - ja että vieressä oli hänen veljensä Sakti.

- Ä-ä-l-ä..., rosvo mutisi ääni vapisten. - Älä! Hän alkoi vetää pyssyä olaltaan.
- Si-inä! Tylzaš mutisi hampaittensa välistä. - Ryöstätkö s-s-inä? Vedätkö hirteen?

Sivusta kuului vihellys: viuh!

- Ä-lä..., niin kuin toverinsa hetkeä aikaisemmin rosvo heilautti kättään ja tarttui nuoleen, joka oli lävistänyt hänen kaulansa. Mies mätkähti maahan.

Tylzaš tunsu kovan iskun läjähtävän oikealle korvalleen.

- Mitä sinä hullu teet?! hän kuuli veljensä vihaisen äänen.

Sakti löi veljeään ja kiirehti kaatuneiden rosvojen luokse.

- Anteeksi...veli..., Tylzaš tuijotti maahan. - En ole koskaan ampunut ihmistä...

- Jos se olisi ehtinyt tointua hämmingistään, se olisi tappanut meidät molemmat.

Tylzaš piteli yhä kädessään myrkytettyä nuolta. Viimein hän tajusi: loppu olisi ollut toisenlainen, jos Sakti ei olisi ehtinyt ampua toista nuoltaan.

* * *

Aikuiset ja lapset kulkivat peräkkäin suolla, josta Tylzaš oli puhunut. Hevoset olivat kulkueen kärkipäässä. Karjaa talutettiin rattaiden perässä. Ošketša pysyi hädin tuskin jaloillaan. Hän horjahteli usein ja kompasteli kävellessään, oli kaatumaisillaan kuin jokin voima olisi vetänyt häntä maata kohti, mutta ei antanut kenellekään elävää käärröä, jota piteli sylissänsä. Kiukkuisina äiti ja isä toruivat Ošketšaa, ja jopa Jametkin huusi hänelle. Mutta nuori äiti ei vastannut vaan kantoi lastaan itse.

- Sinä kaadut! Pudotat lapsen! Tapat lapsen! marisi mummo, joka oli leikannut lapsen napanuoran. Mikään ei tehonnut Ošketšaan.

- Rauhoita hänet sitten, Jamet sanoi kiukkuisesti. - Tapatat vielä meidät kaikki!

Lapsi parkui lakkaamatta. Hänen äänensä kantautui kauaksi metsään. Hänen syntymästään oli tuskin hetkeäkään. Sydäntä vihlova huuto pelästytti pienet tytöt ja pojat, jotka alkoivat nyyhkyttää ääneen. Mutta vanhempien kovistelu sai heidät vaikenemaan.

Jamet oli astunut ensimmäisenä suohon. Tylzaš oli ollut oikeassa: suo ei upottanut, päinvastoin, mitä kauemmaksi suon laidasta kuljettiin, sitä kovempi pohja oli. Suo oli sorsia täynnä. Ne eivät pelänneet ihmisiä. "Saadaan sorsia syötäväksi", Jamet ajatteli ja palasi rannalle. Isä talutti hevosta, seuraten hänen jalanjälkiään. He suuntasivat kulkunsa saarekkeeseen, jossa kasvoi vehmaita pensaita.

- Kulkekaa rohkeasti vain, perheenpää käski. - Suon pohja kestää kyllä, saarekkeessa maa on kuiva.

Jamet kuljeskeli suonlaidan ja saarekkeen väliä edestakaisin. Hän kanniskeli saarekkeeseen kääröjä, säkkejä ja pieniä lapsia. Vanhemmat lapset yrittivät selvitä itse. Välillä heidän jalkansa juutuivat pohjaan ja he kaatuivat ja rämpivät mudassa. Vain Ošketša ei kiirehtinyt saarekkeelle. Hän ei antanut pienokaista kenellekään. Hiukset hajallaan, kasvot ja kädet verinaarmuilla hän seiso i suon laidassa aivan kuin mielipuoli...

Kun kaikki oli saatettu saarekkeeseen, Jamet ja hänen isänsä Eltymer tulivat hakemaan Ošketšan.

- Etkö millään saa lastasi rauhoittumaan? Jamet huudahti. - Seisot siinä kuin olisit kanto!

- Anna lapsesi tänne! appi käski.
- En anna, miniä vastasi hiljaa.
- No sitten...
- Minä itse..., hän sanoi astuen suon mutaan.

Jamet ja isä pitelivät häntä kädestä. Heti kuin he olivat astuneet suohon, lapsi rauhoittui. Kaikki huokasivat helpotuksesta.

* * *

Suon takaa alkoi pitkä rotko. Sitä ei ollut helppo ylittää. Se oli syvä ja jyrkkärinteinen. Tiheät kaatuneet lahopuut peittivät koko rotkon. Paikoin sen leveys oli parisataa askelta. Toiselle puolelle päästäkseen kulkijan joko piti kahlata suossa, jos pohja kantoi, tai soutaa kevyellä veneellä suolampea pitkin. Kolmas vaihtoehto - rotkon kiertäminen... Mutta matka olisi ollut liian pitkä, vähintään neljä - viisi virstaa. Tylzaš oli edellisenä päivänä käynyt metsästämissä sorsia, silmäillyt paikkoja ja rauhoittunut. Tuskin rosvoit lähtisivät rämpimään rotkon toiselta laidalta suolle. Mutta Saktin surmattua kaksi rosvoa Tylzaš oli aivan kuin muuttunut. Hän oli uupunut eikä edes auttanut valjeään ruumiiden kätkemisessä. Sakti moitiskeli häntä ja hoiti asian, kätkien ruumiit niin syväälle rotkoon, ettei karhukaan olisi niitä löytänyt.

Kun työ oli tehty, veljekset sieppasivat kiväärit ja suuntasivat sinne, mihin suvun muut jäsenet olivat piiloutuneet. Tylzaš toipui järkytyksestään vasta tällä paluumatkalla. Mutta hän ei saanut itseään ymmärtämään, että oli tehnyt virheen.

- Suotta tapoit heidät! Tylzaš sanoi veljelleen. - Ehkä he eivät olisi tehneet meille mitään pahaa.

- Pitäisit suusi kiinni! Sakti ärähti.
- Kun muut rosvoit tulevat takaisin, ne alkavat etsiä kavereitaan ja hakeutuvat varmasti suolle.
- Jos vielä silloin alat ruikuttaa, voi tapahtua tosi pahaa.
- Heitetäänkö kiväärit menemään?
- Kylläpä olet hölmö!
- Mitä teet yhdellä patruunalla?
- Kaadan yhden miehen.

Toinen pyssy oli lataamaton. Toisessa oli vain yksi ammus. Todennäköisesti vara-ammukset olivat rosvojen taskuissa. Sakti ei kiireissään ollut ehtinyt tarkastaa rosvojen taskuja. Tai oikeastaan, eihän hän olisi toisten taskuja penkomaan mennytkään. Se ei kuulunut heidän heimonsa tapoihin.

Toisen kiväärin veljekset kuitenkin heittivät rotkon pohjalle.

- Mitä luulet, päästäänkö me niiden huomaamatta pois?

Kahden ihmisen saatua surmansa Tylzaš oli kokonaan muuttunut. Hänen entinen rohkeutensa oli tiessään.

- Kaikkien täytyy pysyä hiljaa. Me kaksi ei mennä suolle. Me jäädään rantaan vartiota pitämään. Jamet ampuu jousella tarkasti. Isä samoin.

Toisiaan rohkaisten veljekset tulivat suolle. Alkoi hämärtää. Vasta suolla Tylzaš hymyili veljelleen. Jäljistä he päättelivät iloisina, että perheet olivat saarekkeella, jonka

Tylzaš oli edellisenä päivänä löytänyt. Hän kuitenkin oli metsästännyt täällä iltahämärässä, mutta nyt oli vielä valoisaa. Se huolestutti Tylzašia. Saareke oli lähellä suon vastarantaa. Jos rosvo huomaisivat ihmiset tai kuulisivat heidän äänensä, ne kyllä helposti pääsisivät suon vastakkaiselta rannalta saarekkeelle. Tylzašin ja Saktin nuolet eivät niitä täältä käsin tavoittaisi, eikä yksi kiväärinlaukauskaan perhettä pelastaisi.

Tylzaš kertoi veljelleen epäilyksistään. Tämä rupesi miettimään asiaa.

Saarekkeessa ei ollut isoja puita, mutta pensaikko oli tiheää. Jos saarekkeessa oltaisiin hiljaa, kukaan ei huomaisi ihmisiä eikä karjaa.

- Minä menen käymään siellä, Tylzaš sanoi äkillisessä rohkeuden puuskassa. -

Täytyyhän minun saada selville, olenko saanut tytön vai pojan.

Hän ehti ottaa suolla vain muutaman askelen, kun rotkon suunnalta kajahti laukaus. Iso parvi villisorsia lehahti ilmaan suolta. Kuului vielä muutama laukaus. Ammutut sorsat putosivat veteen, muut lensivät pois.

Kuului ääniä:

- A-ha-ha! U-u-u!

"Tulisipa jo pimeä!" Saktia huolestutti.

Hammasta purren Tylzaš palasi rantaan. "Olenko suotta tuonut heidät tälle suolle?" hän ajatteli. Sille ei nyt enää voinut mitään. Rosvot eivät olleet rauhoittuakseen, he ammuskelivat jo aivan rotkon lähellä. Jos ne saavat tietää, että suosaarekkeessa on ihmisiä, ne ampuvat heidät näkemättäkin.

Rosvojen äänet lähenivät. Tylzašin sydän takoi haljetakseen - niin tiheästi se hakkasi. Hänen tukkansa nousi pystyyn, hänen ruumiinsa värisi, ja katse nauliutui korpeen.

Äkkiä tienoon täytti lapsen huuto ja itku. Tylzaš tarttui päähänsä.

- Poi-ka-se-ni! hän itki hiljaa. - Poi-ka-se-ni!

Rosvot ammuskelivat sorsia edelleen, puhuivat kovalla äänellä, huusivat jotkut venäläiset sanat kuuluvasti. Ei ollut epäilystäkään siitä, että ne olivat tulossa. Kuulivatko ne? Ei, eivät ainakaan vielä.

Tylzaš ei tiennyt, oliko heille syntynyt poika vai tytär. Sydän kuitenkin sanoi, että se oli poikalapsi. Sen takia hänen huuliltaan purkautui vain yksi sana: poika, poikaseni...

Saktikaan ei tiennyt mitä tehdä siinä tilanteessa. Hän istui vaiti niin kuin Tylzaškin ja katseli saarekkeen suuntaan.

Tylzaš rukoili poikaansa olemaan hiljaa hartaammin, kuin oli rukoillut Suurta valkoista jumalaa pyhässä lehdossa uhrimenojen aikana. "Kuule minua, poikaseni! Ole varjeleva enkeli sielulleni, rukoilen sinua Suuren valkoisen jumalan nimissä, älä itke, pelasta meidät...!"

Mutta lapsi parkui yhä kovemmin. Rotkon takana ei enää ammuskeltu. Kuului veden läiskettä ja rosvojen ääniä. Kaikesta päätellen metsästäjät poimivat saalistaan. Ilmeisesti heillä ei ollut kiire. Vielä hetki, ja rosvo kuulisivat jo lapsen huudon. Mitä suosaarekkeessa oikein tapahtui? Miksi aikuiset, niin paljon kuin heitä siellä oli, eivät saaneet yhtä lasta rauhoittumaan? Mitä Ošketša ajatteli? Kaikkihan tietävät, että äiti voi aina saada itkevän vauvansa rauhoittumaan...

Rosvot lähenivät. Tylzaš riuhtoi epätoivoisena kuin nuottaan joutunut kala. Hän ei enää malttanut odottaa vaan harppasi nopeasti suohon.

- Mihin sinä nyt? Sakti huudahti.

- Sinne.

- Oletko järjiltäsi?! Paljastat meidät kaikki rosvoille!

Rosvot olivat jo niin lähellä, että epäilemättä he pian kuulisivat lapsen äänen. Ja miten kauan kestäisi, ennen kuin he alkaisivat tulittaa saarekkeen pensaita?

Yhtäkkiä lapsi lakkasi itkemästä. Itku katkesi niin äkkiä, ettei Tylzaš heti uskonut korviaan. Hän jopa alkoi miettiä, mitä tekisi pelastaakseen omaisensa, miten hän estäisi rosvojen aikeet, hän vaikka kuolisi taistelussa, nyt hän oli valmis taisteluun, valmis

tappamaan viholliset. Tylzašia hävetti, että hän oli osoittautunut neuvottomaksi kahden vihollisen edessä, ja sisimmässään hän uskoi, että pysyisi pelastamaan lapsensa, poikansa tai tyttärensä. Äkillinen hiljaisuus sai hänet havahtumaan ajatuksistaan. Tylzaš palasi Saktin viereen, joka loikoi maassa tarkkaillen saareketta ja suon vastarantaa. Tylzaš kävi hitaasti istumaan ja asettui veljensä viereen. Hänen teki mieli hengittää metsän raikasta ilmaa täysin keuhkoin, kuin olisi juuri sukeltanut vedestä ylös. Mutta jostain syystä se ei onnistunut, hän oli läkähtymäisillään. Saarekkeesta ei kuulunut ainuttakaan ääntä, ei hiiskaustakaan. Aivan kuin kaikki olisivat kuolleet. "Ehkä tämä on unta?" Tylzaš ajatteli. Tylzašin ajatukset vilisivät. Levottomuus ja pelko siitä, että lapsi alkaisi huutaa uudelleen, eivät jättäneet häntä rauhaan.

"Kiitos, poikaseni... Kiitos, tyttöseni..." Tylzašista oli nyt yhdentekevää, oliko syntynyt poika vai tyttö. Tärkeintä oli, että lapsi kuuli hänen rukouksensa ja vaikenä hänen pyynnöstään. "Pienokaiseni totteli minua. Äitikin pyysi sitä olemaan hiljaa. Tottelit myös äitiä. Olet syntynyt tuottaaksesi meille iloa ja onnea..."

Nuori isä oli jokseenkin rauhoittunut, vaikka ei uskonutkaan, että kaikki oli päättynyt onnellisesti. Rosvot olivat rotkon lähellä. Tylzaš oli pelkkänä korvana kuunnellessaan heidän puhettaan. Hän jopa hymyili, kun ei kertaakaan kuullut tšeremissi-sanaa. Kaipa ne eivät huomanneet mitään. Kunhan vain Tylzašin suvun jatkaja malttaisi olla vaiti...

Niin kuin Tylzaš ja Sakti ajattelivatkin, rosvot seisoivat vähän aikaa rotkon jyrkällä törmällä ja kääntyivät sitten takaisin. Pian tuli aivan hiljaista. Tylzaš oli vähällä rientää suota pitkin saarekkeeseen, mutta Sakti pidätteli häntä. Entä jos joku vihollisista olikin jäänyt tovereistaan jälkeen?

Ilta alkoi hämärtää. Sakti nousi hitaasti seisomaan. Tylzaš riensi suolle kuin irti päässyt vahtikoira. Hän kompastui ja kaatui. Suomulta tahri hänen kasvonsa mutta tuntui maukkaalta puhtaalta lähdevedeltä. Kunpa pian pääsisi näkemään poikansa (sillä poika se oli, nyt hän oli siitä varma) ja Ošketšan, sitten hän katsoisi vanhempiaan, veljeään ja sisariaan silmiin ja sanoisi heille kaikille "tau" ¹⁾. Näin ajatellen, väliin juosten, väliin mudassa rämpien nuori isä lähestyi suosaareketta.

Vihdoinkin perillä. Tuossa he kaikki olivat. Loitompana seisoivat lehmä pää pystyssä. Tumma hevonen oli kuin iso varjo iltahämärässä. "Tuossa on isä... Ja tuossa on Ošketša. Mutta miksi hän ei ole kuivalla maalla vaan kyykkysillään märässä suossa? Hänhän voi vilustua! Vilustua ja sairastua! Miksi vanhemmat antavat hänen istua tuossa?"

Tylzaš ryömi nelinkontin vaimonsa viereen.

- Tau, kiitän teitä, rakkaani! hän puhui kuin rukoillen. - Suo heille terveyttä, Suuri valkoinen jumala. Sano nyt, Ošketša! Sano onko se poika vai tytär? Poika se on, eikö niin? Eikö niin?

Hiljaisuus.

- Ošketša!

Ošketša ei edes katsahnut miehen suuntaan.

- Miksi olet vaiti, Ošketša?

Miestä alkoi pelottaa.

Ympäri oli kuolemanhiljaista.

- Ošketša-a! kajahti Tylzašin karmea huuto.

Tylzaš laskeutui polvilleen ja heittäytyi taaksepäin kuin olisi halunnut nähdä Suuren valkoisen jumalan tummenevalla taivaalla, kohotti kätensä, laski ne sitten kylmään veteen, haki vaimonsa kädet, sai ne hädin tuskin eroon toisistaan ja nosti syliinsä tumman, kuraisen, elottoman käärön.

Korppi kohosi ristinä taivaalle ja alkoi ääneti kaarrella suon yllä.

1) tau = kiitos marin kielellä